

УДК 391-055.2:069:908(477.82-37)

Дмитренко Алла Адамівна
кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна)
dmytrenko.a@gmail.com

Alla A. Dmytrenko
Candidate of Historical Sciences (Ph. D.),
Associate Professor,
Department of Museum and Monument Studies,
Information and Analytical Activities,
Lesia Ukrainka National University in Volyn
(Lutsk, Ukraine)

АТРИБУТИВНІ ОЗНАКИ ЖІНОЧИХ СОРОЧОК ІЗ ФОНДІВ МАНЕВИЦЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

ATTRIBUTIVE FEATURES OF WOMEN'S SHIRTS FROM THE FUNDS OF MANEVYCHI MUSEUM OF LOCAL LORE

Анотація

У дослідженні проаналізовано основні атрибутивні ознаки жіночих сорочок з фондів Маневицького краєзнавчого музею: назви; матеріали (тканини, нитки, пристосування для кріплення комірів, чохла); конструктивні особливості стану, плечової частини та рукавів сорочок; особливості декорування сорочок (способи, техніки, типи орнаменту, мотиви, колористичне вирішення, розміщення орнаментальних композицій). На основі проведеного дослідження з'ясовано локальні особливості жіночого нагільного вбрання Маневиччини.

Ключові слова: музеєзнавство, атрибуція, атрибутивні ознаки, жіноче нагільне вбрання, Маневицький краєзнавчий музей.

Abstract

The article analyzes the main attributive features of women's shirts from the funds of Manevychi Museum of Local Lore: names, materials (fabrics, threads, devices for fastening collars, covers), design features of the waist, shoulder and shirt sleeves; features of shirts decorating (methods, techniques, types of ornaments, motifs, colour scheme, placement of ornamental compositions). Based on the research, local features of women's clothing of Manevychi region are discovered.

Key words: museum studies, attribution, attributive features, women's clothing, Manevychi Museum of Local Lore.

Постановка проблеми. П'ятдесят років Маневицький краєзнавчий музей¹ є важливим історико-культурним осередком краю, що, зокрема, вивчає та популяризує воєнну історію на теренах Волинського Полісся, зокрема події Першої світової війни. Під час роботи організованих музеєм численних науково-практичних конференцій дослідники оприлюднили вивчені ними численні аспекти історії та культури Маневиччини.

Процеси глобалізації, які охопили світ в останні десятиріччя, ведуть не тільки до зближення народів, а й до певної уніфікації культури, що спонукало світову спільноту до пошуку нових форм збереження й охорони унікальних етнокультурних явищ різних народів. У зв'язку з цим 2003 р. прийнято міжнародну Конвенцію "Про охорону нематеріальної культурної спадщини"², яка вступила в дію 2006 року. Україна приєдналася до Конвенції 6 березня 2008 р., підтвердивши згоду на виконання зобов'язань, прописаних в положеннях документа³.

Нематеріальна культурна спадщина відіграє важливу роль в розвитку туристичної індустрії. Значна збереженість багатьох етнокультурних реалій дає змогу залучати їх до туристичних продуктів, особливо у сфері малого туристичного підприємництва (зелений туризм). За досвідом далеко ходити не потрібно. Якщо подивитися на представлення Волині на

1 Маневицький краєзнавчий музей розпочав свою діяльність 5 листопада 1967 р. у смт Маневичі Волинської області. В жовтні 1968 р. музею присвоєно звання "народний", у 1979–1992 рр. – відділ Волинського краєзнавчого музею, з 1992 р. – самостійний державний районний краєзнавчий музей. Фондові зібрання музею налічують 6,3 тисяч пам'яток матеріальної і духовної культури краю, речових і документальних джерел, археології і природи, зразків образотворчого мистецтва, виробів народних майстрів. Серед експонатів музею важливе місце приділяється етнографічним матеріалам, які дають можливість простежити особливості традиційно-побутової культури жителів поліського краю. Це – знаряддя праці землеробства, тваринництва, виробі різноманітних народних промислів та ремесел, посуд, одяг, *див.*: Маневицький краєзнавчий музей [Електронний ресурс]: Музейний простір Волині. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/index/manevickij_kraeznavchij_muzej/0-19 (дата звернення: 05.11.2020).

2 Конвенція "Про охорону нематеріальної культурної спадщини", 17.10.2003 [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 05.11.2020).

3 Закон України "Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини", 06.03.2008 [Електронний ресурс]: Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132-17> (дата звернення: 05.11.2020).

польській туристичній мапі 1930-х рр.⁴, то поряд із зображенням дичини (усоблення мисливства), риби і рибальського знаряддя (рибальство), представлені архітектурні об'єкти і пам'ятки культурної спадщини (кераміка, хрести, чоловіків і жінок в національному вбранні, лірника з лірою). Насправді, поєднання природних багатств і збереженої етнокультурної самобутності Маневиччини, з одного боку, сприятиме розвитку її туристичного потенціалу, з іншого – формуванню стійких патріотичних засад.

Численні пам'ятки нематеріальної культурної спадщини, які зберігає Маневицький краєзнавчий музей, потребують їх залучення до різних форм музейної діяльності. Це сприятиме формуванню нової концептуальної моделі музею, оскільки транслюватиме інформацію, яку раніше акумулювали в родині чи громаді, та допоможе “вживанню” етнічної культури⁵. Тому музей нині слід розглядати не просто як сховище, а й як інституцію, яка послідовно транслює, акумулює і актуалізує духовні та матеріальні цінності минулого.

Особлива роль в системі нематеріальної культурної спадщини належить традиційному вбранню, в першу чергу сорочці, яка в останні роки, під впливом певних політичних подій у країні, стала не просто етнічним атрибутом вбрання, а й національним символом й набула інтеретнічної символіки, ставши своєрідним кодом української культури. Тому вивчення сорочки нині досить актуальне і має як теоретичне, так і практичне значення.

Аналіз досліджень та публікацій. Основи атрибуції традиційного натільного вбрання викладені у працях дослідників народного одягу К. Матейко⁶, Т. Ніколаєвої⁷, О. Косміної⁸, Л. Булгакової⁹, Л. Пономар¹⁰, Г. Стельмашук¹¹, молодих дослідників В. Щибрі¹² та Л. Чайковської¹³.

До вивчення волинського одягу зверталися і музейні працівники, зокрема, старша наукова співробітниця Національного музею народної архітектури та побуту України Л. Орел, яка брала участь у формуванні музейного сектору “Полісся” і впродовж багатьох років досліджувала традиційну культуру Волинського Полісся¹⁴. Особливості вбрання Волині також досліджувала наукова співробітниця відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею Н. Гатальська¹⁵, яка спільно з художницею Г. Івашків художньо реконструювала комплекси народного одягу різних районів Волині¹⁶. Результати експедиційного вивчення вбрання Волинського Полісся у своїх статтях висвітлила наукова співробітниця відділу фондів Музею народної архітектури та побуту у Львові імені Климента Шептицького Л. Сварник, яка дослідила особливості формотворення жіночих та чоловічих сорочок та їхнього декорування¹⁷.

Варто відзначити значну роль у дослідженні і популяризації волинського і поліського вбрання каталогу традиційних жіночих сорочок Волині і Західного Полісся кінця XIX–XX ст. із фондів Волинського краєзнавчого музею, укладеного

4 Pologne. 1930–1939. Hľadki, Jadwiga Salomea (1904–1944) – autor, Manteuffel, Edward (1908–1940) – autor, Wajwód, Antoni (1905–1944) – autor, Mewa, Atelier (Warszawa; studio graficzne; 1933–1939) – studio graficzne, Drukarnia Narodowa (Kraków; fl. ca 1861–2011) – drukarnia / Muzeum Narodowe w Warszawie [Zasoby elektroniczne]. – Tryb dostępu: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/1500122?fbclid=IwAR3T0EvrUG6Oj2YIH2hezCYmO7PIfKaWxmFrNkpzdSszC2NZRKe8PuU1pJs> (data odwołania: 05.11.2020).

5 Курьянова Т. С. Музей и нематериальное наследие // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2012. – № 361. – С. 55–57 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journals.tsu.ru/uploads/import/874/files/361-055.pdf> (дата обращения: 05.11.2020).

6 Матейко К. І. Український народний одяг. – Київ: Наукова думка, 1977. – 222 с.; *Її ж.* Український народний одяг: Етнографічний словник / Відповідальний редактор Р. Кирчів. НАН України. Інститут народознавства. – Київ: Наукова думка, 1996. – 196 с.

7 Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма. – Київ: Либідь, 1996. – 176 с.

8 Косміна О. Українське традиційне вбрання в сучасному урбаністичному середовищі (з досвіду етносоціологічного дослідження) // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. – Випуск 21. – Київ: Унісерв, 2006. – С. 9–34; *Її ж.* Традиційне вбрання українців. – Т. 1: Лісостеп. Степ. – Київ: Балтія-Друк, 2008. – 160 с.; *Її ж.* Українське народне вбрання. – Київ: Балтія-Друк, 2006. – 164 с.

9 Булгакова Л. П. Деякі конструктивні та художні особливості традиційних сорочок Полісся першої половини XX ст. // Народознавчі Зошити. – Зошит 2. – Львів, 1996. – С. 102–109; *Її ж.* До питання трансформації українського народного жіночого одягу Західного Полісся // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Роде наш красний. збірник наукових праць. – Випуск 24. – Луцьк: МП “Пульс”, 2007. – С. 98–101.

10 Пономар Л. Народний одяг Західного Полісся кінця XIX – початку XX ст. (за матеріалами картографування) // Проблеми етномузикології. – 2011. – Випуск 6. – С. 97–103; *Її ж.* Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX століть: історико-етнографічний атлас; словник. – Київ: ТОВ “Бізнесполіграф”, 2015. – 268 с.; *Її ж.* Особливості західнополіського народного вбрання та його назв // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. – Випуск 4. – Київ: Унісерв, 2000. – С. 114–120.

11 Стельмашук Г. Давнє вбрання на Волині: Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 280 с.

12 Щибря В. Народний одяг Середньої Наддніпрянщини кінця XIX – початку XX століття: локальні особливості, розвиток. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: 07.00.05 – етнологія / НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2017. – 189 с.

13 Чайковська Л. Народний одяг волинян другої половини XIX – початку XX століття. – Київ: ПП “Р. К. Майстер-принт”, друкарня “Huss”, 2012. – 152 с.; *Її ж.* Оздоблення традиційних сорочок на Волині XIX–XX ст. // Збірник наукових праць кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв. – Випуск 2. – Львів: ЛНАМ, 2007. – С. 189–198.

14 Орел Л. Жіночий одяг Волинського Полісся: за матеріалами експедиції Музею народної архітектури та побуту України // Неопалима Купина. – 1995. – № 1–2. – С. 143–150.

15 Гатальська Н. Волинське народне вбрання: Кін. XIX – поч. XX ст. // Велика Волинь: Минуле і сучасне: тези регіональної наукової конференції 14–16 листопада 1991 року. – Рівне, 1991. – С. 103–106; *Її ж.* Волинське народне вбрання. – Луцьк, 1991. – 8 с.

16 Гатальська Н., Івашків Г. Поетика волинського вбрання: науково-художня реконструкція. – Луцьк: Ініціал, 2005. – 20 листівок.

17 Сварник Л. Традиційне вбрання Волинського Полісся (за матеріалами Старовижівського, Ковельського і Турійського районів) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: науковий збірник. – Випуск 50. – Ковель, 2013. – С. 301–304.

науковими співробітницями Л. Мірошниченко-Гусак та Т. Хомовою¹⁸.

Народне вбрання із фондів Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки вивчали науковці і студенти кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та науково-інформаційної діяльності вище названого освітнього закладу Т. Андрусик, Т. Боровицька, М. Цісарук та А. Дмитренко, у численних публікаціях яких висвітлені конструктивні особливості жіночих і чоловічих сорочок Волині та Західного Полісся, їх художнє вирішення¹⁹.

На основі вище названих досліджень і аналізу нормативної бази²⁰ були виокремлені основні типологічні / атрибутивні риси натільного одягу Волині та Західного Полісся, і висвітлені в окремій публікації²¹.

Результати дослідження музейних збірок сорочок та їх атрибуції були викладені в окремих статтях²² та методичних рекомендаціях з курсу “Атрибуція...” для студентів спеціальності “Музеєзнавство, Пам'яткознавство”²³.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значні напрацювання в дослідженні натільного одягу дотепер практично невивченими залишаються збірки вбрання, зокрема сорочок, які зберігають районні, міські і багатокішкільних та сільських музеїв Волинської області. Вашій увазі пропонується перша спроба вивчення атрибутивних ознак жіночих сорочок із фондів Маневичького краєзнавчого музею (сmt Маневичів, Камінь-Каширського повіту, Волинської області).

Цілі статті. Для з'ясування локальних особливостей жіночих сорочок, необхідно визначити їх основні атрибути (атрибутивні ознаки, атрибутивні дані), до яких зараховують “дані про властивості й ознаки музейного предмета”²⁴. Основна увага звертається на такі типологічні ознаки сорочок: назва; матеріали (тканини, нитки); конструктивні особливості стану, плечової частини та рукавів сорочок; особливості декорування сорочок (способи, техніки, типи орнаменту, мотиви, колористика, розміщення орнаментальних композицій).

Виклад основного матеріалу дослідження. Першою атрибутивною ознакою натільного одягу є їхні місцеві назви. Стосовно назв сорочок із зібрання Маневичького краєзнавчого музею, то інвентарні книги їх не фіксують, за винятком російської “рубашка”.

Тканини. Матеріалом для пошиття жіночих сорочок переважно є лляне домашнє полотно, ткане у техніці простого полотняного переплетення, різного ступеня вибілювання і різної товщини. Інколи в одній сорочці поєднане біле і сіре полотно. Для виготовлення кількох сорочок використане тонке фабричне полотно (виткане способом простого полотняного

18 Традиційні жіночі сорочки Волині й Західного Полісся кінця XIX – XX століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею: каталог. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 87 с.

19 Андрусик Т. Збірка сорочок з Любешівщини у фондах Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти на Волині: науковий збірник.* – Випуск 52. – Луцьк, 2014. – С. 151–154; *Ї ж.* Формування збірки одягу з Любешівщини у фондах Волинського краєзнавчого музею // *Волинський музейний вісник. Музейна справа на Волині: історія, теорія і практика: науковий збірник.* – Випуск 7. – Луцьк, 2015. – С. 3–6; *Дмитренко А.* Збірка жіночих сорочок із Любомльського і Шацького районів у фондах Волинського краєзнавчого музею // *Минуле і сучасне Волині та Полісся.* Любомль і Любомльщина в українській та європейській історії: науковий збірник. – Випуск 63. – Луцьк, 2017. – С. 647–665; *Ї ж.* Колекція вбрання з Ковельщини у Волинському краєзнавчому музеї // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: науковий збірник.* – Випуск 50. – Ковель, 2013. – С. 284–296; *Дмитренко А., Андрусик Т.* Художнє вирішення жіночих сорочок Волині (за фондами Волинського краєзнавчого музею) // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України: науковий збірник.* – Луцьк, 2015. – С. 365–370; *Дмитренко А., Данильчук М.* Волинська сорочка // *Етнічність в історії та культурі: Матеріали і дослідження.* – Одеса: МП “Гермес”, 1998. – С. 97–99; *Дмитренко А.* Етнорегіональні особливості волинської сорочки // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині: науковий збірник.* – Випуск 40. – Луцьк, 2011. – С. 337–344; *Ї ж.* Етнорегіональні особливості декорування сорочок Волині і Західного Полісся: на основі збірки МЕВІП // *Актуальне народне: інтерпретації традиційної культури. Матеріали VII Гончарівських читань.* – Київ: НЦНК “Музей Івана Гончара”, 2011. – С. 244–248; *Ї ж.* Колекція жіночих сорочок з Маневиччини у фондах ВКМ // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії: науковий збірник.* – Випуск 38. – Луцьк, 2011. – С. 114–121.

20 *Дмитренко А.* Атрибуція як наукова галузь та комплекс досліджень. Методичні рекомендації до вивчення теми для студентів III курсу (спеціальність 6.020103 “Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури”) та VI курсу (спеціальність 027 “Музеєзнавство, пам'яткознавство”) факультету історії, політології та національної безпеки / Укладач Дмитренко А. А. – Луцьк: Терен, 2018 – 48 с.; *Ї ж.* Нормативно-правова база атрибуції культурних цінностей // *Гуманітарний простір науки: досвід і перспективи: збірник матеріалів XXIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* – Випуск 23. – Переяслав-Хмельницький, 2019. – С. 33–38.

21 *Дмитренко А.* Атрибутивні ознаки жіночих сорочок Волині та Західного Полісся у працях дослідників традиційного вбрання // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* – Серія: Історичні науки. – № 14. – Луцьк, 2017. – С. 155–160.

22 *Дмитренко А.* Атрибуція чоловічих сорочок (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині: науковий збірник.* – Випуск 61. – Луцьк, 2017. – С. 19–25; *Дмитренко А., Андрусик Т.* Атрибуція жіночих сорочок (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею) // *Волинський музейний вісник: науковий збірник.* – Випуск 8. – Луцьк, 2016. – С. 270–276.

23 Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею): навчально-методичний комплекс для студентів 3 курсу історичного факультету, спеціальність 6.020103 “Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури” та музейних працівників / Укладач А. А. Дмитренко. – Луцьк, 2017. – 122 с.

24 *Словник-довідник термінології музейництва / Микільчик Р., Слободян П., Діденко Є., Рак Т.* – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 18.

переплетення), яке на Волинському Поліссі здебільшого називали “бязь”, іноді “ситець”, “перкаль”²⁵. Рукави і уставка однієї сорочки виткані із бавовняних ниток № 10 (десятки)²⁶. Кілька сорочок пошиті із тонкої білої фабричної тканини. Стан однієї сорочки виконаний із фабричного чиноватого полотна, тканого у вузькі смужки, що складаються із узору “сосонки”²⁷.

Нитки. Для створення тканого декору сорочок використані здебільшого кольорові (переважно червоні і чорні) бавовняні нитки, які на Волинському Поліссі переважно називали “балфа” або “балхва”. Вишиті орнаменти найчастіше виконані нитками “муліне”, які також часто називали “балфа”²⁸ і тільки для оздоблення однієї сорочки²⁹ використані бавовняні нитки “ірис”, слабо скручені з товстої пряжі в два складання³⁰.

Для пошиття сорочок використовували лляні домашні або бавовняні фабричні нитки.

Для скріплення комірів, манжет і пазух на сорочки пришиті пластмасові гудзики здебільшого синього кольору, рідше – жовтого або білого. Манжети однієї сорочки застібаються на порівняно великі металеві гудзики сріблястого кольору³¹. Край коміра однієї сорочки зав’язуються на тоненькі шнурочки, скручені з ниток коралового кольору та пришиті пізніше³² (рис. 7)

Конструктивне вирішення стану жіночих сорочок Маневиччини має певні особливості. Насамперед, більшість сорочок середньої довжини (за коліна) – від 92 до 103 см; довжина трьох сорочок – 82–85 см; однієї – 65 см.

Щодо вертикального вирішення стану сорочок, то лише одна з них має відрізний стан, який складається з двох частин: верхньої (“опліччя”), виконаної із тонкого вибіленого полотна, і нижньої (“підточка”) із полотна гіршої якості, рідко тканого, але досить добре вибіленого, пришитого до стану по основі з одним бічним швом³³ (дод. Б; рис. 9). Сорочки “до підточка” дослідники одягу розглядають як пізніше, вторинне явище, похідне від додільної сорочки³⁴.

Певні особливості має і горизонтальне вирішення стану. На відміну від сорочок інших районів Волинського Полісся, для пошиття яких використано найчастіше 2–4 полотнища тканини, більшість маневичських жіночих сорочок пошиті у 2 пілки. Лише стан сорочки “до підточка” виконаний з трьох пілок. З цього можна зробити висновок, що жінки спеціально ткали широке полотно для зручності пошиття натільного вбрання.

Ширина сорочок коливається в межах 55–73 см (чотири сорочки мають понад 70 см, дев’ять – понад 60 см, одна – 55 см). Окремо слід сказати про дитячу сорочку, розміри якої становлять 41×41 см³⁵.

Досить однотипним є й *вирішення плечової частини* жіночих сорочок. Майже всі вони – уставкового крою, коли передне і задне полотнища з’єднані невеликими, майже квадратними уставками (вуставками). Розміри їх коливаються в межах 16–23 см. При цьому ширина і довжина розрізняються на кілька сантиметрів: в одних сорочках більша ширина (20×16 см), в інших – довжина (18×22 см). Лише в одній сорочці ширина уставки значно більша за довжину – 22×14 см³⁶, а в дитячій вона квадратна – 11×11 см³⁷. Лише одна сорочка пошита на кокетці, загальна довжина якої становить 33,5 см³⁸ (дод. В; рис. 4).

Рукави всіх сорочок є довгими, пошиті з одного полотнища тканини. В нижній частині зібрані у маленькі зборки (“брижі”) і вишиті у манжети (“чохла”, “чехлики”) шириною 4–6 см. У двох сорочках чохла значно ширші – 7 і 7,8 см³⁹ (дод. А, В; рис. 4, 5). Манжети застібаються на гудзики і прорізи, рідше навісні, петлі. У двох сорочках чохла зшиті.

Горловини більшості сорочок викінчені комірами-стійками шириною 3–6 см, які застібаються на 2–3 гудзики і прорізи петлі. Як свідчать дослідники, коміри-стійки з’явилися на Західному Поліссі лише у 1930-х рр.⁴⁰. Третина сорочок мають виложисті коміри різної довжини – від 9 до 15 см, два з яких застібаються на один гудзик і прорізну петлю. Цікаво, що комір однієї сорочки у верхній частині не скріплений, а розгортається як матроський і лягає на спину⁴¹ (рис. 8).

Розріз *пазух* жіночих сорочок має довжину 26–38 см і розміщений по центру. В одних сорочках він з обох боків просто підгорнутий вузьким рубчиком, в інших підшитий неширокими накладними планками (наприклад, 2,5×2,5 см)⁴² (рис. 10). Дві сорочки мають манишки (33×8 см, 33×5,5 см), розріз яких зміщений вліво⁴³ (дод. Б; рис. 1, 9).

Етновизначальним чинником жіночих сорочок є їхнє *декорування*. Для оздоблення маневичських сорочок використано

25 Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею)... – С. 8, 19

26 Маневичський краєзнавчий музей. Збірка жіночих сорочок (далі – МНК). – Інв. № Р2–103.

27 МНК. – Інв. № Р2–103.

28 Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею)... – С. 8, 18.

29 МНК. – Інв. № Р2–133.

30 Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею)... – С. 25.

31 МНК. – Інв. № Р2–103.

32 МНК. – Інв. № Р2–121.

33 МНК. – Інв. № Р2–226.

34 *Ніколаєва Т. О.* Вказ. праця. – С. 64.

35 МНК. – Інв. № Р2–131.

36 МНК. – Інв. № Р2–134.

37 МНК. – Інв. № Р2–131.

38 МНК. – Інв. № Р2–104.

39 МНК. – Інв. № Р2–104, 116.

40 *Дмитренко А.* Колекція вбрання з Ковельщини у Волинському краєзнавчому музеї... – С. 145.

41 МНК. – Інв. № Р2–135.

42 МНК. – Інв. № Р2–Піддубна.

43 МНК. – Інв. № Р2–32, 226.

два способи: ткання і вишивку. В орнаментах шести сорочок ці два способи поєднані⁴⁴ (рис. 5, 7). Здебільшого, тканням оздоблені більші частини сорочок – уставки та рукави, а вишивкою – коміри, манжети, пазуха. У одній сорочці ткані смуги розміщені на грудях⁴⁵ (дод. А; рис. 5), в іншій – вузька тканина смужка ніби розділяє верхню (опліччя) і нижню (поділ) частини сорочки⁴⁶ (рис. 7). Три сорочки декоровано лише тканням⁴⁷ (рис. 2), шість – лише вишивкою⁴⁸ (рис. 1, 3, 4, 7, 9, 10). Одна сорочка орнаментована аплікацією⁴⁹ (рис. 8). Для цього використані прямі і фігурні (поєднання трикутників) смужки червоного та чорного сатину.

Другою типологічною ознакою є техніки виконання орнаментів. При створенні тканих узорів використано техніки простого та перебірного ткання. Більшість тканих сорочок декоровані саме перебірною технікою. Дитяча сорочка оздоблена у техніці простого полотняного переплетення. На її орнаментальних смужках чітко проступають білі нитки основи та червоні підткання⁵⁰.

Основною технікою створення вишитих узорів на сорочках є “хрестик”, який, за твердженням науковців, почав домінувати у вишивках Полісся від 1920-х рр.⁵¹.

Для оздоблення двох сорочок використана давня техніка занизування, якою вишиті уставки і верхня частина рукавів. При цьому одна сорочка декорована монохромною вишивкою з переважанням червоного кольору, інші – поліхромною вишивкою⁵² (рис. 6, 9).

Одна сорочка зі збірки вишита у техніці художньої (декоративної, вільної) гладі⁵³ (дод. В; рис. 4).

Є сорочка, манжети якої вишиті у техніці лічильної гладі⁵⁴ (рис. 10).

Як додаткові техніки, що доповнюють основні узори, завершують їх, використані різні типи штапівки (прутик, кривулька, сходинки). Краї комірів і манжет часто завершені обметувальним швом (обметиця).

Всі ткані і вишиті орнаменти належать до двох основних типів – геометричного і рослинного. При вишиванні сорочок використаний більш натуралістичний або дуже стилізований рослинний орнамент, на якому зображені рослини ледве вгадуються, іноді їх взагалі не можна визначити. Під стилізацією, як одним із засобів художньої виразності, розуміють декоративне узагальнення зображень реальних форм⁵⁵. На жодній сорочці немає зооморфного, орнітоморфного або антропоморфного орнаментів.

Серед геометричних орнаментів найбільш поширеними є смужки різної ширини, в різних комбінаціях наявні в тканих узорах: симетричне поєднання вузьких і більш широких смужок. Ткані смугасті орнаменти складаються із окремих суцільнотканих і частково розроблених смужок, які мають включення різних кольорів й інших дрібних геометричних фігурок: трикутничків, ромбиків, квадратиків та інших, виконаних у техніці простого і перебірного ткання. Ромби різної величини, трикутники, Х-подібні фігури, смужки наявні в орнаментах, виконаних у техніці занизування⁵⁶ (рис. 6, 9). Основним орнаментальним мотивом техніки лічильна гладь є восьмикутна зірка⁵⁷ (рис. 10). Найпоширенішим рослинним орнаментом є “рожа” в різному виконанні – від натуралістичного до стилізованого зображення. Зустрічаються маки, ромашки, дзвіночки, гвоздики, лілії. На рукаві однієї сорочки вишиті по два маленьких узори, стилізовані під “дерево життя”⁵⁸ (рис. 10).

У кольоровій гамі маневіцьких жіночих сорочок переважає червоний колір, яким виконані ткані орнаменти на уставках і рукавах. Червоні нитки доповнюються незначним вкрапленням чорних, зелених, жовтих, синіх і бузкових. На сорочці із села Лишнівки червоними нитками виконаний орнамент, вишитий у техніці занизування⁵⁹ (дод. Б; рис. 9). Червоно-чорним рослинним узором оздоблено три сорочки, вишиті у техніці “хрестик”⁶⁰ (рис. 1, 7, 8). У одній сорочці червоно-чорний візерунок доповнений незначним вкрапленням жовтих ниток⁶¹ (рис. 10). Різнокольоровими нитками (поліхромні орнаменти) оздоблено лише три сорочки, дві з яких вишиті “хрестиком” (рис. 3, 9), третя – художньою гладдю (дод. В; рис. 4). Крім того, нитки різних кольорів використані і при декоруванні малих частин сорочки: коміра і манжет⁶² (рис. 5, 6), коміра, манжет і пазухи. Стосовно заповнення орнаментом різних частин сорочки, то лише дві з них оздоблені на уставках

44 МНК. – Інв. № Р2–87, 103, 116, 118, 120, 121.

45 МНК. – Інв. № Р2–116.

46 МНК. – Інв. № Р2–121.

47 МНК. – Інв. № Р2–34, 40, 131.

48 МНК. – Інв. № Р2–32, 96, 104, 121, 226, Піддубна.

49 МНК. – Інв. № Р2–135.

50 МНК. – Інв. № Р2–131.

51 *Захарчук-Чугай Р. В.* Народне декоративне мистецтво. Полісся України. – Випуск 2: Овруччина. – Львів, 1999. – С. 310.

52 МНК. – Інв. № Р2–120, 226.

53 МНК. – Інв. № Р2–104.

54 МНК. – Інв. № Р2–Піддубна.

55 *Нікішенко Ю. І.* Структура орнаменту в його семантиці // Наукові записки НаУКМА. – Т. 49 – 2006. – С. 15–20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmail.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7654/Nikishenko_Struktura_ornamentu_v_yoho_semantytsi.pdf (дата звернення: 05.11.2020).

56 МНК. – Інв. № Р2–120, 226.

57 МНК. – Інв. № Р2–Піддубна.

58 МНК. – Інв. № Р2–Піддубна.

59 МНК. – Інв. № Р2–226.

60 МНК. – Інв. № Р2–№ 32, 121, 135.

61 МНК. – Інв. № Р2–Піддубна.

62 МНК. – Інв. № Р2–87, 103, 116, 120.

та рукавах⁶³ (рис. 2). Такий спосіб розміщення орнаментів є більш давнім і характерний для вбрання, декорованого тканинм та вишитого у техніці занизування. Ткані заготовки для рукавів і уставок (“барабани”) майстрині виготовляли задалегідь, а сорочки з ними шили пізніше, іноді через кілька років, а то й взагалі залишали їх у скринях. Тому в кількох сорочок, уставки і рукави яких заткані геометричними узорами, манжети і коміри, а іноді й пазуха, вишиті рослинними, здебільшого поліхромними орнаментами⁶⁴ (рис. 5, 6). У сорочці на кокетці узорі розміщені на рукавах, манжетах, комірі, пазусі і на кокетці – на грудях і спині⁶⁵ (дод. В; рис. 4).

Завданням музейного працівника, який атрибує, є також опис *стану збереженості предмета*, зазначення характеру пошкоджень та пропозицій щодо його реставрації. Наприклад, практично зношеною є дитяча сорочка, лівий рукав якої ззаду сильно протертий, а правий навіть розірваний⁶⁶. Великі дірки з правого боку подолу сорочки декоровані аплікацією⁶⁷ (рис. 8). Порваний також край рукава і уставки, зокрема в місці декору, на сорочці, оздобленій тканинм⁶⁸ (рис. 2). На багатьох сорочках є забруднення на манжетах, численні руді плями на подолах та інші дефекти.

Складовою частиною атрибуційної роботи є складання бібліографії архівних документів та публікацій, у яких вміщені відомості про той чи інший музейний предмет; а також внесення відомостей про експонування пам’ятки.

Висновки і перспективи досліджень. Серед основних атрибутивних ознак жіночих сорочок Маневиччини можна виділити такі:

- переважна більшість сорочок виконана із лляного домотканого полотна різного ступеня вибілювання, окремі – із білого фабричного полотна; характерне й поєднання полотна різної якості;
- особливістю маневицьких сорочок є використання досить широкого полотна, що дає змогу пошити стан лише з двох, а не з трьох, полотнищ, як у більшості західнополіських сорочок;
- майже всі сорочки мають суцільний стан і лише одна сорочка пошита “до підточки”;
- уставки жіночих сорочок Маневиччини прямокутні або ж наближені до квадратних;
- лише одна сорочка має кокетку, що є логічним розвитком уставки;
- рукави всіх сорочок викінчені неширокими манжетами;
- дві третини сорочок мають коміри-стійки, які з’явилися пізніше, ніж виложисті;
- коміри і манжети всіх сорочок застібаються на гудзики, що є більш пізнім явищем порівняно зі стягуванням їх на шнурочки;
- практично рівномірне використання тканин і вишивки як способів декорування; і, як виняток, лише одна сорочка оздоблена аплікацією;
- всі орнаменти лише геометричні і рослинні;
- техніки декорування – просте і перебірне тканинм; вишивка “хрестиком”, занизуванням, художньою та лічилюною гладдю; як допоміжні техніки – різні види штапівки, обметиця, стібок; зовсім не зустрічається мережка;
- основними орнаментальними мотивами є смуга, ромб, трикутник, зірка, рожа, мак та лілія;
- кольори – червоний і чорний у різних поєднаннях з переважанням першого; поліхромні орнаменти використані рідко й переважно для оздоблення малих частин сорочки;
- орнаментом заповнені уставки, рукави (частіше лише верхня їхня частина), коміри, манжети, манишки, рідше – пазухи;
- характерною рисою жіночих сорочок Маневиччини є тридільна структура орнаменту.

Зазначені основні атрибутивні ознаки жіночих сорочок Маневиччини дають змогу зробити деякі уточнення щодо їх датування, зазначеного в інвентарних книгах як початок ХХ ст., за винятком трьох сорочок: стосовно двох зазначено село, а третьої – хто передав⁶⁹ (рис. 8, 10).

1) Наприклад, не може датуватися початком ХХ ст. сорочка за інв. № 103 у зв’язку з тим, що її рукави і уставка виткані з “десятки” – бавовняних ниток для шиття, поширених у 1970-х – на початку 1980-х рр. Таке тканинм і полотно вийшло з масового вжитку після початку роботи Луцького меланжевого комбінату, який став масово випускати тканину для вишивання. Тому ця сорочка пошита саме в 1970–80-х рр. Також можна допустити, що це – сорочка повоєнного часу, у якій замінили лише рукави та уставки. Адже саме для повоєнних часів характерна така вишивка, яка є на комірі та чохлах. Однак використання великих металевих гудзиків на манжетах також “відправляє” сорочку в 1970-ті–1980-ті рр.

2) Скоригувати датування сорочок може використання для скріплення їхніх частин синіх пластмасових гудзиків, що характерно для вбрання міжвоєнного періоду.

3) Лише третина сорочок мають більш давні виложисті коміри, решта – коміри-стійки, які також отримали масове поширення у 1920-ті–1930-ті рр.

4) Про більш пізній (ніж початок ХХ ст.) час виготовлення може свідчити наявність манишки, які з’явилися після масового поширення комірів-стійок.

5) Не можуть датуватися початком ХХ ст. і сорочки, для декорування малих частин яких використані різнокольорові нитки, які масово використовували у міжвоєнний період, коли доступними стали анілінові барвники.

63 МНК. – Інв. № Р2–34, 40.

64 МНК. – Інв. № Р2–87, 103, 116, 118, 120.

65 МНК. – Інв. № Р2–104.

66 МНК. – Інв. № Р2–131.

67 МНК. – Інв. № Р2–135.

68 МНК. – Інв. № Р2–40.

69 МНК. – Інв. № Р2–131, 135, Піддубна.

б) Для кріплення коміра і манжет сорочки на кокетці⁷⁰ (дод. В; рис. 4) використані тоненькі білі пластмасові гудзики, поширені в повоєнні роки (у міжвоєнний були кольорові, переважно сині, рідше жовті гудзики). Але така схематично виконана вишивка у техніці художня гладь характерна і для сорочок 1920-х–1930-х рр. (але не для початку ХХ ст.).

7) Для повної атрибуції жіночих сорочок та визначення їх локальних (субрегіональних) особливостей, необхідні дані про місця і час їх створення та авторів. Однак лише щодо однієї сорочки зазначено, що вона надійшла із села Лишнівки⁷¹ (дод. Б; рис. 9). Щодо інших жіночих сорочок взагалі не зазначено звідки вони надійшли та де були створені.

За результатами проведеної атрибуції в музеях укладається документація про атрибутований предмет – науково-уніфікований паспорт (*див. додатки*) або спеціальний атестат (супровідний документ) із подальшим використанням цих відомостей у Протоколі оцінювання пам'ятки культури, а також при створенні спеціалізованих банків інформації, систематизації результатів наукових досліджень або як інформаційний носій під час науково-дослідної і культурно-освітньої роботи у музейній справі.

Співробітникам музеїв доцільно уточнити, звідки надійшли предмети (можливо на основі вхідної документації) та укласти уніфіковані паспорти із зазначенням у них усіх атрибутивних ознак.

Варто зазначити, що також потребують вивчення чоловічі сорочки із фондів Волинського краєзнавчого музею та інші елементи традиційного одягу – плечовий і стегновий одяг, головні убори, взуття.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Андрусик Т.* Збірка сорочок з Любешівщини у фондах Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти на Волині: науковий збірник.* – Випуск 52: Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 25-річчю з часу утворення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, 20 листопада 2014 року, м. Луцьк / Упорядники Г. Бондаренко, А. Силук. – Луцьк, 2014. – С. 151–154.
- Андрусик Т.* Формування збірки одягу з Любешівщини у фондах Волинського краєзнавчого музею // *Волинський музейний вісник. Музейна справа на Волині: історія, теорія і практика. Матеріали П'ятого круглого столу у Волинському краєзнавчому музеї з нагоди Міжнародного дня музеїв, 15 травня 2015 р., м. Луцьк: науковий збірник.* – Випуск 7. – Луцьк, 2015. – С. 3–6.
- Булгакова Л. П.* Деякі конструктивні та художні особливості традиційних сорочок Полісся першої половини ХХ ст. // *Народознавчі Зошити.* – Зошит 2. – Львів, 1996. – С. 102–109.
- Булгакова-Ситник Л.* До питання трансформації українського народного жіночого одягу Західного Полісся // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Роде наш красний: збірник наукових праць.* – Випуск 24. – Луцьк: МП “Пульс”, 2007. – С. 98–101.
- Гатальська Н.* Волинське народне вбрання: Кін. ХІХ – поч. ХХ ст. // *Велика Волинь: Минуле і сучасне: тези регіональної наукової конференції 14–16 листопада 1991 року.* – Рівне, 1991. – С. 103–106.
- Гатальська Н.* Волинське народне вбрання. – Луцьк, 1991. – 8 с.
- Гатальська Н., Івашків Г.* Постика волинського вбрання: Науково-художня реконструкція. – Луцьк: Ініціал, 2005. – 20 листівок.
- Дмитренко А., Данильчук М.* Волинська сорочка // *Етнічність в історії та культурі: Матеріали і дослідження. Матеріали III-ї Міжнародної етнологічної конференції студентів і молодих науковців.* – Одеса: МП “Гермес”, 1998. – С. 97–99.
- Дмитренко А.* Етнорегіональні особливості волинської сорочки // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині: збірник наукових праць.* – Випуск 40 / Упорядники А. Силук, А. Недзельський. – Луцьк: Друкарня “Волиньполіграф”, 2011. – С. 337–344.
- Дмитренко А.* Етнорегіональні особливості декорування сорочок Волині і Західного Полісся: на основі збірки МЕВП // *Актуальне народне: інтерпретації традиційної культури. Матеріали VII Гончарівських читань / Упорядник і науковий редактор І. Пошивайло.* – Київ: НЦНК “Музей Івана Гончара”, 2011. – С. 244–248.
- Дмитренко А.* Колекція жіночих сорочок з Маневиччини у фондах ВКМ // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії: науковий збірник.* – Випуск 38. Матеріали XXXVIII Міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції, смт Маневичі / Упорядник А. Силук, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – С. 114–121.
- Дмитренко А., Боровицька Т.* Конструктивні особливості жіночих сорочок зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини: науковий збірник.* – Випуск 39: Матеріали XXXIX Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, смт Іваничі / Упорядники А. Силук, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – С. 345–348.
- Дмитренко А., Боровицька Т.* Художні особливості сорочок зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся: розміщення орнаментальних композицій // *Матеріали III-ї Наукової конференції “Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині”.* – Острог, 2011. – С. 81–87.
- Дмитренко А.* Колекція вбрання з Ковельщини у Волинському краєзнавчому музеї // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: науковий збірник.* – Випуск 50: Матеріали 50 Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю

70 МНК. – Інв. № Р2–Р2–104.

71 МНК. – Інв. № Р2–Р2–226.

- Магдебурзького права / Упорядник А. Силук. – Ковель, 2013. – С. 284–296.
- Дмитренко А., Боровицька Т.* Збірка сорочок Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ імені Лесі Українки // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15–16 травня 2013 р.) / Редакційна колегія Затуловська О. П. та інші. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 314–320.
- Дмитренко А., Андрусик Т.* Художнє вирішення жіночих сорочок Волині (за фондами Волинського краєзнавчого музею) // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України: науковий збірник. – Випуск 55: Матеріали 55-ї Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору / Упорядники А. Силук, В. Пикалюк. – Луцьк, 2015. – С. 365–370.
- Дмитренко А., Андрусик Т.* Атрибуція жіночих сорочок (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею) // Волинський музейний вісник: науковий збірник. – Випуск 8. – Луцьк, 2016. – С. 270–276.
- Дмитренко А. А.* Атрибуція нагільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею): навчально-методичний комплекс для студентів 3 курсу історичного факультету, спеціальність 6.020103 “Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури”, та музейних працівників / Укладач А. А. Дмитренко. – Луцьк, 2017. – 122 с.
- Дмитренко А.* Атрибутивні ознаки жіночих сорочок Волині та Західного Полісся у працях дослідників традиційного вбрання // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Серія: Історичні науки. – № 14. – Луцьк, 2017. – С. 155–160.
- Дмитренко А.* Атрибуція чоловічих сорочок (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині: науковий збірник. – Випуск 61: Матеріали П'ятої Волинської науково-етнографічної конференції, 27–28 квітня 2017 року, м. Луцьк / Упорядники Є. І. Ковальчук, Л. А. Мірошниченко-Гусак. – Луцьк, 2017. – С. 19–25.
- Дмитренко А.* Збірка жіночих сорочок із Любомльського і Шацького районів у фондах Волинського краєзнавчого музею // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль і Любомльщина в українській та європейській історії: науковий збірник. – Випуск 63: Матеріали міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 730-ій річниці з часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровськ (24–25 жовтня 2017 року, м. Любомль). – Луцьк, 2017. – С. 647–665.
- Дмитренко А.* Атрибуція як наукова галузь та комплекс досліджень. Методичні рекомендації до вивчення теми для студентів III курсу (спеціальність 6.020103 “Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури”) та VI курсу (спеціальність 027 “Музеєзнавство, пам'ятокзнавство”) факультету історії, політології та національної безпеки / Укладач Дмитренко А. А. – Луцьк: Терен, 2018. – 48 с.
- Дмитренко А.* Нормативно-правова база атрибуції культурних цінностей // Гуманітарний простір науки: досвід і перспективи: збірник матеріалів XXIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 2 липня 2019 р. – Випуск 23. – Переяслав-Хмельницький, 2019. – С. 33–38.
- Дмитренко А.* Музеї: колекції, експозиції, атрибуція, музейники: збірник статей: наукове видання. – Луцьк: Терен, 2020. – 348 с.: іл.
- України “Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини”, 06.03.2008. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132-17> (дата звернення: 05.11.2020).
- Захарчук-Чугай Р. В.* Народне декоративне мистецтво // Полісся України. – Випуск 2: Овруччина. – Львів, 1999. – С. 293–328.
- Конвенція “Про охорону нематеріальної культурної спадщини”, 17.10.2003. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 05.11.2020).
- Косміна О.* Українське традиційне вбрання в сучасному урбаністичному середовищі (з досвіду етносоціологічного дослідження) // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. – Випуск 21. – Київ: Унісерв, 2006. – С. 29–34.
- Косміна О. Ю.* Українське народне вбрання. – Київ: Балтія-Друк, 2006. – 164 с.: іл.
- Косміна О. Ю.* Традиційне вбрання українців. – Т. 1: Лісостеп. Степ. – Київ: Балтія-Друк, 2008. – 160 с.: іл.
- Курьянова Т. С.* Музей и нематериальное наследие // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2012. – № 361. – С. 55–57 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.tsu.ru/uploads/import/874/files/361-055.pdf> (дата звернення: 05.11.2020).
- Маневицький краєзнавчий музей [Електронний ресурс]: Музейний простір Волині. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/index/manevickij_kraeznavchij_muzej/0-19 (дата звернення: 05.11.2020).
- Маневицький краєзнавчий музей. Збірка жіночих сорочок.
- Маневицький краєзнавчий музей. Інвентарна книга. Рукопис.
- Матейко К. І.* Український народний одяг. – Київ: Наукова думка, 1977. – 222 с.
- Матейко К. І.* Український народний одяг: Етнографічний словник / Відповідальний редактор Р. Кирчів. НАН України. Інститут народознавства. – Київ: Наукова думка, 1996. – 196 с.
- Микутьчик Р., Слободян П., Діденко Є., Рак Т.* Словник-довідник термінології музейництва. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 128 с.

- Нікішенко Ю. І.* Структура орнаменту в його семантиці // Наукові записки НаУКМА. – Т. 49. – 2006. – С. 15–20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7654/Nikishenko_Struktura_ornamentu_v_yoho_semantytsi.pdf (дата звернення: 05.11.2020).
- Николаева Т. О.* Історія українського костюма. – Київ: Либідь, 1996. – 176 с.; іл.
- Орел Л.* Жіночий одяг Волинського Полісся: за матеріалами експедиції Музею народної архітектури та побуту України // Неопалима Купина. – 1995. – № 1–2. – С. 143–150.
- Пономар Л.* Особливості західнополіського народного вбрання та його назв // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. – Випуск 4. – Київ: Унісерв, 2000. – С. 114–120.
- Пономар Л.* Народний одяг Західного Полісся кінця XIX – початку XX ст. (за матеріалами картографування) // Проблеми етномузикології. – Випуск 6. – 2011. – С. 97–103.
- Пономар Л.* Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX століть: історико-етнографічний атлас; словник. – Київ: ТОВ “Бізнесполіграф”, 2015. – 268 с.: іл.
- Сварник Л.* Традиційне вбрання Волинського Полісся (за матеріалами Старовижівського, Ковельського і Турійського районів) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: науковий збірник / Упорядник А. Силук. – Випуск 50. – Ковель, 2013. – С. 301–304.
- Стельмашук Г.* Давнє вбрання на Волині: Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 280 с.
- Традиційні жіночі сорочки Волині й Західного Полісся кінця XIX–XX століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею. Каталог / Упорядники Л. А. Мірошніченко-Гусак, Т. О. Хомова / Вступна стаття Н. Г. Гатальська, Л. А. Мірошніченко-Гусак. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 87 с.: іл.
- Цисарук М.* Колекція одягу музею етнографії Волині та Полісся при Волинському Національному університеті імені Лесі Українки // Роль та місце музеїв у підвищенні туристичної привабливості регіонів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Чернівці, 15 грудня 2011 року). – Чернівці: Букрек, 2012. – С. 239–243.
- Чайковська Л.* Народний одяг волинян другої половини XIX – початку XX століття. – Київ: ПП “Р. К. Майстер-принт”, друкарня “Huss”, 2012. – 152 с.: іл.
- Чайковська Л.* Оздоблення традиційних сорочок на Волині XIX–XX ст. // Збірник наукових праць кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв. – Випуск 2. – Львів: ЛНАМ, 2007. – С. 189–198.
- Щибря В.* Народний одяг Середньої Наддніпрянщини кінця XIX – початку XX століття: локальні особливості, розвиток. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: 07.00.05 – етнологія / НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2017. – 189 с.
- Pologne. 1930–1939. *Hładki, Jadwiga Salomea (1904–1944)* – autor, *Manteuffel, Edward (1908–1940)* – autor, *Wajwód, Antoni (1905–1944)* – autor, *Mewa, Atelier (Warszawa; studio graficzne; 1933–1939)* – studio graficzne, *Drukarnia Narodowa (Kraków; fl. ca 1861–2011)* – drukarnia / *Muzeum Narodowe w Warszawie [Zasoby elektroniczne]*. – Tryb dostępu: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/1500122?fbclid=IwAR3T0EvrUG6Oj2YIH2hezCYmO7PIfKaWXmFrNkpdzSszC2NZRKe8PuU1pJs> (data odwołania: 05.11.2020).

REFERENCES

- Andrusyk T. 2014. Zbirka sorochoch z Liubeshivshchyny u fondakh Muzeju etnohrafii Volyni ta Polissia pry SNU im. Lesi Ukrainky. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Rozvytok krayeznavstva i krayeznavchoi osvity na Volyni. Nauk. zb.*, 52: *Materialy Vseukrainskoi nauk. ist.-kr. konf., prysviachenoi 25-richchiu z chasu utvorennia Volynskoi oblasnoi orhanizatsii Natsionalnoi spilky kraieznavtsiv Ukrainy, 20 lystopada 2014 roku, m. Lutsk* (ed. H. Bondarenko, A. Syliuk). Lutsk, pp. 151–154.
- Andrusyk T. 2015. Formuvannya zbirky odiahu z Liubeshivshchyny u fondakh Volynskoho krayeznavchoho muzeju. *Volynskiy muzeinyi visnyk. Muzeina sprava na Volyni: istoriya, teoriya i praktyka. Materialy Piatoho kruhloho stolu u Volyn. krayezn. muzei z nahody Mizhnar. dnia muzeiv, 15 trav. 2015 r., m. Lutsk. Nauk. zb.*, vol. 7. Lutsk, pp. 3–6.
- Bulhakova L. P. 1996. Deyaki konstruktyvni ta khudozhni osoblyvosti tradytsiinykh sorochoch Polissia pershoi polovyny XX st. *Narodoznavchi Zoshyty*, vol. 2. Lviv, pp. 102–109.
- Bulhakova-Sytnyk L. (2007). Do pyttannya transformatsii ukrainskoho narodnoho zhinochoho odiahu Zakhidnoho Polissia. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia: Rode nash krasnyi. Zb. nauk. pr.*, vol. 24. Lutsk: MP Puls, pp. 98–101.
- Hatalska N. 1991. Volynske narodne vbrannia: Kin. 19 – poch. 20 st. *Velyka Volyn: Mynule i suchasne: Tezy rehionalnoi naukovoï konferentsii 14–16 lystopada 1991 roku*. Rivne, pp. 103–106.
- Hatalska N. 1991. Volynske narodne vbrannia. Lutsk.
- Hatalska N., Ivashkiv H. 2005. *Poetyka volynskoho vbrannia: Naukovo-khudozhnia rekonstruktsiya*. Lutsk: Initsial, 20 lystivok.
- Dmytrenko A., Danylychuk M. 1998. Volynska sorochocka. *Etnichnist v istorii ta kulturi: Materialy i doslidzhennia. Materialy 3-oi Mizhnarodnoi etnologichnoi konferentsii studentiv i molodykh naukovtsiv*. Odesa: Hermes, pp. 97–99.
- Dmytrenko A. 2011. Etnorehionalni osoblyvosti volynskoi sorochocky. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Starovyzhivshchyna ta yii naseleni punkty v istorii Ukrainy ta Volyni. Zb. nauk. pr.*, vol. 40 (ed. A. Syliuk, A. Nedzelskyi). Lutsk: Volynpolihraf, pp. 337–344.
- Dmytrenko A. 2011. Etnorehionalni osoblyvosti dekoruvannya sorochoch Volyni i Zakhidnoho Polissia: na osnovi zbirky MEVP. *Aktualne narodne: interpretatsii tradytsiynoi kultury. Materialy 7 Honcharivskykh chytan* (ed. I. Poshyvailo). Kyiv: Muzei Ivana Honchara, pp. 244–248.
- Dmytrenko A. 2011. Kolektsiya zhinochykh sorochoch z Manevyshchyny u fondakh VKM. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia*.

- Volynske Polissia ta Manevychchyna v yevropeiskiy ta ukraïnskyi istorii. Nauk. zb.*, vol. 38. Materialy 38 Mizhnar. naukovoï istoriko-kraieznavchoï konferentsii, smt. Manevychi (ed. A. Syliuk, P. Khomych). Lutsk, pp. 114–121.
- Dmytrenko A., Borovytska T. 2011. Konstruktyvni osoblyvosti zhinochykh sorochok zi zbirky Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Volyn u 1941 rotsi: liudy, podii, fakty. Storinky istorii Ivanychivshchyny. Nauk. zb.*, vol. 39: Materialy 39 Vseukraïnskoï naukovoï istoriko-kraieznavchoï konferentsii, smt. Ivanychi (ed. A. Syliuk, L. Kul). Lutsk, pp. 345–348.
- Dmytrenko A., Borovytska T. 2011. Khudozhni osoblyvosti sorochok zi zbirky Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia: rozmishchennia ornamentalnykh kompozytsiy. *Materialy 3-oi naukovoï konferentsii Istorïya muzeïnytstva, pamiatkookhoronnoï spravy, kraieznavstva i turyzmu v Ostrozi ta na Volyni. Ostroh*, pp. 81–87.
- Dmytrenko A. 2013. Kolektsiya vbrannia z Kovelshchyny u Volynskomu kraieznavchomu muzeï. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Kovel i Kovelshchyna v istorii Ukrainy ta Volyni: Nauk. zb.*, vol. 50: Materialy 50 Vseukraïnskoï naukovoï istoriko-kraieznavchoï konferentsii, prysviachenoï 22-i richnytsi Nezalezhnosti Ukrainy i 495-richchiu nadannia Kovelïu Mahdeburzkoho prava (ed. A. Syliuk). Kovel, pp. 284–296.
- Dmytrenko A., Borovytska T. 2013. Zbirka sorochok Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia pry SNU imeni Lesi Ukrainky. *Istorïya i sohodennia muzeïu: holovni aspekty diyalnosti, zavdannia, problemy, rishennia: Mater. Vseukr. nauk.-praktychn. konf. (15–16 travnia 2013 r.)* (ed. Zatulovska O. P. ta in.). Chernivtsi: Bukrek, pp. 314–320.
- Dmytrenko A., Andrusyk T. 2015. Khudozhnie vyrishennia zhinochykh sorochok Volyni (za fondamy Volynskoho kraieznavchoho muzeïu). *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Misto Volodymyr-Volynskiy ta Pobuzhzhia u svitoviy ta ukraïnskyi istorii. Uspenskyi sobor v istorii mista Volodymyra-Volynskoho ta Ukrainy. Nauk. zb.*, vol. 55: Materialy 55-oi Vseukraïnskoï naukovoï istoriko-kraieznavchoï konferentsii, prysviachenoï 1000-richchiu pamiaty kyïvskoho kniazia Volodymyra Velykoho ta 860-i richnytsi pochatku budivnytstva Uspenskoho soboru (ed. A. Syliuk, V. Pykaliuk). Lutsk, pp. 365–370.
- Dmytrenko A., Andrusyk T. 2016. Atrybutsiya zhinochykh sorochok (za zbirkamy Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia pry SNU im. Lesi Ukrainky i Volynskoho kraieznavchoho muzeïu). *Volynskiy muzeïnyi visnyk: Nauk. zb.*, vol. 8. Lutsk, pp. 270–276.
- Dmytrenko A. A. 2017. *Atrybutsiya natilnoho odïahu ukraïntsv (za zbirkamy Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia pry SNU im. Lesi Ukrainky ta Volynskoho kraieznavchoho muzeïu): Navchalno-metodychniy kompleks dlia studentiv 3 kursu istorichnoho fakultetu, spetsialnist 6.020103 Muzeïna sprava i okhorona pamiatok istorii ta kultury ta muzeïnykh pratsivnykiv* (ed. A. A. Dmytrenko). Lutsk.
- Dmytrenko A. 2017. Atrybutyvnï oznaky zhinochykh sorochok Volyni ta Zakhidnoho Polissia u pratsiakh doslidnykiv tradytsiinoho vbrannia. *Naukoviy visnyk Skhidnoyevropeïskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriya: Istorichni nauky*, vol. 14. Lutsk, pp. 155–160.
- Dmytrenko A. 2017. Atrybutsiya cholovichykh sorochok (za zbirkamy Volynskoho kraieznavchoho muzeïu i Muzeïu etnohrafii Volyni ta Polissia pry SNU im. Lesi Ukrainky). *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Etnohrafichne muzeïnytstvo v Ukraini i na Volyni. Nauk. zb.*, vol. 61: Materialy Piatoi Volynskoi nauково-etnohrafichnoi konferentsii, 27–28 kvitnia 2017 roku, m. Lutsk (ed. Ye. I. Kovalchuk, L. A. Miroshnychenko-Husak). Lutsk, pp. 19–25.
- Dmytrenko A. 2017. Zbirka zhinochykh sorochok iz Liuboml'skoho i Shatskoho raioniv u fondakh Volynskoho kraieznavchoho muzeïu. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Liuboml i Liubomlshchyna v ukraïnskyi ta yevropeiskiy istorii. Nauk. zb.*, vol. 63: Materialy mizhnarodnoï naukovoï istoriko-kraieznavchoï konferentsii, prysviachenoï 730-iy richnytsi z chasu pershoï vidomoi pysemnoi zghadky pro m. Liuboml ta 810-iy richnytsi z chasu pysemnoi zghadky pro litopysne m. Uhrovs'k (24–25 zhovtnia 2017 roku, m. Liuboml). Lutsk, pp. 647–665.
- Dmytrenko A. 2018. *Atrybutsiya yak naukova haluz ta kompleks doslidzhen. Metodychni rekomendatsii do vyvchennia temy dlia studentiv 3 kursu (Spetsialnist 6.020103 Muzeïna sprava ta okhorona pamiatok istorii ta kultury) ta 6 kursu (spetsialnist 027 Muzeïeznavstvo, pamiatkoznavstvo) fakultetu istorii, politolohii ta natsionalnoi bezpeky* (ed. Dmytrenko A. A.) Lutsk: Teren.
- Dmytrenko A. 2019. Normatyvno-pravova baza atrybutsiï kulturnykh tsinnosti. *Humanitarniyi prostir nauky: dosvid i perspektyvy: Zb. materialiv 23 mizhnarod. nauk.-pr. internet-konf. 2 lypnia 2019 r.*, vol. 23. Pereiaslav-Khmelnitskyi, pp. 33–38.
- Dmytrenko A. 2020. *Muzeï: kolektsii, ekspozitsii, atrybutsiya, muzeïnyky: zbirnyk stateï*: Nauk. vyd. Lutsk: Teren.
- Zakon Ukrainy Pro pryednannia Ukrainy do Konventsii pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny, 06.03.2008. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132-17>.
- Zakharchuk-Chuhai R. V. 1999. Narodne dekoratyvne mystetstvo. *Polissia Ukrainy*, vol. 2: Ovruchchyna. Lviv, pp. 293–328.
- Konventsiya Pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny, 17.10.2003. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.
- Kosmina O. 2006. Ukraïnske tradytsiïne vbrannia v suchasnomu urbanistychnomu seredovyshchi (z dosvidu etnosotsioloïhichnoho doslidzhennia). *Etnichna istoriya narodiv Yevropy: Zb. nauk. pr.*, vol. 21. Kyiv: Uniserv, pp. 29–34.
- Kosmina O. Yu. 2006. *Ukraïnske narodne vbrannia*. Kyiv: Baltiya-Druk.
- Kosmina O. Yu. 2008. *Tradytsiïne vbrannia ukraïntsv*, vol. 1: Lisostep. Step. Kyiv: Baltiya-Druk.
- Kurianova T. S. 2012. Muzeï i nematerialnoe nasledie. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Kulturologiya i iskusstvovedenie*, vol. 361, pp. 55–57. URL: <http://journals.tsu.ru/uploads/import/874/files/361-055.pdf>.
- Manevytskyi kraieznavchyi muzeï. URL: http://volyn-museum.com.ua/index/manevickij_kraieznavchij_muzej/0-19.
- Manevytskyi kraieznavchyi muzeï. Zbirka zhinochykh sorochok.*
- Manevytskyi kraieznavchyi muzeï. Inventarna knyha. Rukopys.*
- Mateiko K. I. 1977. Ukraïnskyi narodnyi odiah. Kyiv: Nauk. Dumka.
- Mateiko K. I. 1996. Ukraïnskyi narodnyi odiah: Etnohrafichnyi slovnyk (ed. R. Kyrchiv). NAN Ukrainy. Instytut narodoznavstva. Kyiv: Naukova dumka.

- Mykulchuk R., Slobodian P., Didenko Ye., Rak T. 2012. Slovník-dovideník terminolóhii muzeinytstva. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky.
- Nikishenko Yu. I. 2006. Struktura ornamentu v yoho semantytsi. *Naukovi zapysky NaUKMA*, vol. 49, pp. 15–20. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7654/Nikishenko_Struktura_ornamentu_v_yoho_semantytsi.pdf.
- Nikolayeva T. O. 1996. Istoriya ukrainskoho kostiuma. Kyiv: Lybid.
- Orel L. 1995. Zhinochy odiah Volynskoho Polissia: za materialamy ekspedytsii Muzeju narodnoi arkhitektury ta pobutu Ukrainy. *Neopalyma Kuryna*, vol. 1–2, pp. 143–150.
- Ponomar L. 2000. Osoblyvosti zakhidnopoliskoho narodnoho vbrannia ta yoho nazv. *Etnichna istoriya narodiv Yevropy: Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 4. Kyiv: Uniserv, pp. 114–120.
- Ponomar L. 2011. Narodnyi odiah Zakhidnoho Polissia kintsia 19 – pochatku 20 st. (za materialamy kartohrafuvannia). *Problemy etnomuzykologhii*, vol. 6, pp. 97–103.
- Ponomar L. 2015. Narodnyi odiah Pravoberezhnoho Polissia seredyny 19 – seredyny 20 stolit: istoryko-etnohrafichnyi atlas; slovnyk. Kyiv: Biznespolihraf.
- Svarnyk L. 2013. Tradytsiine vbrannia Volynskoho Polissia (za materialamy Starovyzhivskoho, Kovelskoho i Turiyskoho raioniv). *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia: Kovel i Kovelshchyna v istorii Ukrainy ta Volyni. Nauk. zb.*, vol. 50 (ed. A. Syliuk). Kovel, pp. 301–304.
- Stelmashchuk H. 2006. Davnie vbrannia na Volyni: Etnohrafichno-mystetstvoznavche doslidzhennia. Lutsk: Volynska obl. druk.
- Tradytsiyni zhinochy sorochocky Volyni y Zakhidnoho Polissia kintsia 19–20 stolit. Zbirka Volynskoho krayeznavchoho muzeju. Kataloh. 2013. (ed. L. A. Miroshnychenko-Husak, T. O. Khomova, vst. st. N. H. Hatal'ska, L. A. Miroshnychenko-Husak). Lutsk: Volynski starozhytnosti.
- Tsisaruk M. 2012. Kolektsiya odiahu muzeju etnohrafii Volyni ta Polissia pry Volynskomu Natsionalnomu universyteti imeni Lesi Ukrainky. *Rol ta mistse muzeiv u pidvyshchenni turystychnoi pryvablyvosti rehioniv: Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii (Chernivtsi, 15 hrudnia 2011 roku)*. Chernivtsi: Bukrek, pp. 239–243.
- Chaikovska L. 2012. Narodnyi odiah volynian druhoi polovyny 19 – pochatku 20 stolittia. Kyiv: Maister-prynt, drukarnia Huss.
- Chaikovska L. 2007. Ozdoblennia tradytsiinykh sorochock na Volyni 19–20 st. *Zbirnyk naukovykh prats kafedry istorii i teorii mystetstva Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, vol. 2. Lviv: L'NAM, pp. 189–198.
- Shchybrya V. 2017. Narodnyi odiah Serednoi Naddnyprianshchyny kintsia 19 – pochatku 20 stolittia: lokalni osoblyvosti, rozvytok. Dysertatsiya na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata istorychnykh nauk: 07.00.05 – etnologhiya (NAN Ukrainy, Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologhii im. M. T. Rylyskoho). Kyiv.
- Pologne (1930–1939). Hładki, Jadwiga Salomea (1904–1944) autor, Manteuffel, Edward (1908–1940) autor, Wajwód, Antoni (1905–1944) autor, Mewa, Atelier (Warszawa; studio graficzne; 1933–1939) studio graficzne, Drukarnia Narodowa (Kraków; fl. ca 1861–2011) drukarnia. Muzeum Narodowe w Warszawie [Zasoby elektroniczne]. URL: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/1500122?fbclid=IwAR3T0EvrUG6Oj2YIH2hezCYmO7PIfKaWXmFrNkpzdSszC2NZRKe8PuU1pJs>.

Перелік ілюстрацій:

Рис. 1. P2–32.

Рис. 2. P2–40.

Рис. 3. P2–96.

Рис. 4. P2–104.

Рис. 5. P2–116.

Рис. 6. P2–120.

Рис. 7. P2–121.

Рис. 8. P2–135, с. Городок.

Рис. 9. P2–226.

Рис. 10. Піддубна.

Додатки

МАНЕВИЦЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ УНІФІКОВАНИЙ ПАСПОРТ		<i>Додаток А</i>
		<i>Топографічний шифр Дата введення в ЕОМ</i>
<i>інв. № 116</i>	<i>Класифікація:</i> одяг	
<i>№ книги вступу :</i>	<i>Типологія:</i> речове	
<i>№ колекц. опису :</i>	<i>Назва:</i> Сорочка жіноча	
<i>Документи:</i> акт №2 від 07.02.1992	<i>Автор:</i> Невідомий	
<i>Вага, проба</i>	<i>Датування:</i> 1920–30-і рр.	
<i>Джерело і спосіб надходження</i>	Невідоме	
	<i>дар (заповіт), аукціон, передача <u>закупка</u></i>	
<i>Місце створення:</i> Невідоме		
<i>Час і місце виявлення:</i> 1992 р., місце невідоме		<i>Старі інвентарні номери :</i>
<i>Підписи, написи, клейма і печаті:</i>		<i>Кількість:</i> 1
<i>Матеріали:</i> вибілене лляне домоткане полотно; кольорові бавовняні нитки, муліне, лляні доморобні нитки для шиття; пластмасові гудзики.		<i>Розміри:</i> ширина – 70 см довжина – 102 см вставка – 19×17 см рукав – 46×19 см манжети – 7 см ластка – 16,5×16,5 см комір – 6 см пазуха – 31 см
<i>Техніки:</i> ткання просте і перебірне; ручне шиття; вишивка у техніці “хрестик”, штапівка (“кривулька”), тамбурний шов (“косичка”); протягування; прорізування і обметування.		
<i>Стан збереження:</i> загалом задовільний; вицвілі чорні нитки на манжетах і комірі; на правій манжеті один гудзик втрачений, а інший замінений на більш темний, ніж всі інші; втрачений гудзик на пазусі; частково забруднені манжети; руді плями по подолу.		
<i>Опис: Конструктивні особливості сорочки.</i> 1) <i>Побудова стану сорочки.</i> Сорочка уставкового типу, стан якої пошитий з двох пілок домотканого полотна, з’єднаних уставкою. Додільна. 2) <i>Влаштування горловини, коміра, пазухи.</i> Горловина густо призібрана обшита, особливо на спині; спереду не призбирана зовсім. Горловина вшита у комір-стійку, який застібається на три синіх пластмасових гудзики і прорізні петлі, закріплені (обметані) лляними доморобними нитками. Розріз пазухи зміщений вліво, як у сорочках з манишкою. Краї розрізу підшиті вузьким рубцем. Посередині розрізу зроблена одна накидна петля, але гудзик відсутній. 3) <i>Рукав, манжети, підрукавні клини.</i> Рукави довгі, неширокі. Як і уставки, виткані з інших, ніж стан, ниток, ткання значно щільніше. Тобто заготовки для них зроблені раніше, ніж тканина для стану. Внизу рукави закладені у рідкі невеликі складочки; вшиті у манжети двома рядами швів. Манжети застібаються на три сині пластмасові гудзики (на правому манжеті один втрачений, один замінений) і накидні петлі, зроблені із лляної нитки. Для розширення пройми вставлені досить великі підрукавні клини. <i>Декорування сорочки.</i> 1) <i>Способи і техніки декорування.</i> Сорочка декорована тканням: техніки просте і перебірне ткання та вишивкою: техніки “хрестик”, тамбурний шов (“кривулька”), “косичка”, пунктирний протяг. 2) <i>Типи орнаментів, орнаментальні мотиви, колористика.</i> Орнаменти геометричні: суцільноткані і частково розроблені (квадратики, косички) смужки різної ширини; рослинні: рожі з листям (комір), гвоздики з листям (манжети). Основний колір червоний з вкрапленням чорного і жовтого (уставка, рукав, пазуха); червоний у поєднанні з чорним, синім, голубим, зеленим (комір і манжети). 3) <i>Розміщення орнаментів.</i> Орнаменти розміщені на уставці (майже повністю), рукавах (у верхній частині, посередині і внизу, на так званих зарукавчиках) – геометричні. Особливістю сорочки є орнаментальна смуга на пазусі (грудах) сорочки. Комір і манжети повністю заповнені орнаментом. Узор на комірі обрамлений тамбурним швом (“кривулька”), а на манжетах – по ширших краях – “косичкою”, біля петель – пунктирним швом.		
<i>Події і особи, пов’язані з пам’яткою:</i>		<i>Експонування:</i>
<i>Зв’язок з іншими пам’ятками:</i>		
<i>Бібліографія :</i>		
<i>Архівні дані:</i>		<i>Реставрація:</i>
<i>Складач:</i> Дмитренко А. А. <i>дата:</i> 18.10.2017 р.		<i>Головний хранитель</i> <i>Заступник директора з наукової роботи</i>

МАНЕВИЦЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ УНІФІКОВАНИЙ ПАСПОРТ		<i>Додаток Б</i>
		<i>Топографічний шифр Дата введення в ЕОМ</i>
<i>№ інвент.</i> 226	<i>Класифікація:</i> одяг	
<i>№ колек. опису :</i>	<i>Назва:</i> Сорочка жіноча	
<i>№ книги вступу :</i>	<i>Типологія:</i> речове	
<i>Документи :</i> акт №42 від 30.11.2011	<i>Автор:</i> Невідомий	
<i>Вага, проба</i>	<i>Датування:</i> 1920–30-і рр.	
<i>Джерело і спосіб надходження</i>	Невідоме	
	дар (заповіт), аукціон, передача закупка	
<i>Місце створення:</i> с. Лишнівка		
<i>Час і місце виявлення:</i> 2011 р., місце невідоме		<i>Старі інвентарні номери :</i>
<i>Підписи, написи, клейма і печаті:</i>		<i>Кількість:</i> 1
<i>Матеріали:</i> вибілене домоткане полотно двох сортів: на опліччі тонше, на підточці – грубіше, рідко ткане; балхва, муліне, пластмасові гудзики, лляні доморобні нитки для шиття; товсті бавовняні нитки (петля).		<i>Розмір:</i> ширина – 66 см довжина – 96 см опліччя – 53 см підточка – 43 см вставка – 19×18 см рукав – 48×20 см манжети – 5,5 см ластка – 12×12 см комір – 10,2 см пазуха – 33×5,5 см
<i>Техніки:</i> ткання (просте полотняне переплетення), вишивка: (занизування, “хрестик”, обметувальний шов (“обметиця”), “ланцожок”); ручне шиття; прорізування і закріплення (обметування) петель; зубцювання; пунктирний протяг.		
<i>Стан збереження:</i> загалом задовільний; руді плями на комірці та підточці; невеликі сині плями на опліччі; часткова втрата шва “ланцожок”, виканого чорними нитками по краю коміра біля обметиці.		
<i>Опис: Конструктивні особливості сорочки.</i>		
1) <i>Особливості побудови стану сорочки.</i> Стан сорочки пошитий з двох частин : (“до підточки”): верхньої – опліччя і нижньої – підточки. Опліччя виконане із трьох пілок домотканого полотна (передній шов розміщений зліва від пазушного розрізу). Передня і задня частина опліччя з’єднані уставками. Нижня частина стану – підточка виконана з одного поперечного полотнища рідко тканої тканини, пришитої до опліччя по основі, шов на лівому боці.		
2) <i>Особливості влаштування горловини, коміра і пазухи.</i> Горловина сорочки густо призьбрана, особливо на уставках і ззаду, по центру спині. Спереду практично не зібрана. Вся горловина, за винятком лівої частини манишки, вшита у досить широкий виложистий комір. Пазушний розріз злегка зміщений вліво. Права його частина прикрита неширокою манишкою, а ліва підшита вузьким рубцем. У верхній частині манишка застібається на один жовтий пластмасовий гудзик і петлю, зроблену із бавовняних катушкових ниток.		
3) <i>Рукав, манжети, підрукавні клини.</i> Рукави сорочки довгі, в нижній частині густо призьбрані у дрібні складочки (брижі) і вшиті у манжети двома швами. Манжети застібаються на 2 синіх пластмасових гудзики і прорізні петлі, обметані лляною ниткою. Пройма розширена за рахунок широкого підрукавного клина.		
<i>Декорування сорочки.</i>		
1) <i>Способи і техніки декорування.</i> Сорочка декорована вишивкою у техниках: занизування, “хрестик”, обметувальний шов (“обметиця”), тамбурним швом “ланцожок”.		
2) <i>Типи орнаментів, орнаментальні мотиви, колористика.</i> Орнаменти геометричні: тонесеньку суцільноткані і розроблені смужки різної ширини, ламана лінія, смужка із вишитих трикутників, ромби різного розміру, Х-подібні фігури, трикутники та ін; рослинні: по різному стилізовані рожі з листям, чотирипелюсткові квіти та дрібні схематичні квіти-бутони. Узори поліхромні, вишиті різнокольоровими нитками. Переважає червоний колір, доповнений у різних пропорціях жовтим, зеленим (два відтінки), синім, голубим, чорним, бузковим.		
3) <i>Розміщення орнаментів.</i> Орнаментом заповнена нижня частина уставки (три вузьких смужки) і майже половина рукава (симетричний орнамент із п’яти смужок), виканого у техніці занизування. Повністю орнаментовані манжети і манишка (“хрестик”). Комір заповнений узором на 1/3 з кожного краю. Середня частина коміра (ззаду) не декорований, лише в нижній частині вишита пунктирна лінія. Комір вишитий у техніці хрестик з доповненням “ланцожка” і “обметиці”. Крім того, довгі краї манишки і манжет оздоблені зубцюванням.		
<i>Події і особи, пов’язані з пам’яткою:</i>		<i>Експонування:</i>
<i>Зв’язок з іншими пам’ятками:</i>		
<i>Бібліографія:</i>		
<i>Архівні дані:</i>		<i>Реставрація:</i>
<i>Складач:</i> Дмитренко А. А. <i>дата:</i> 19.10.2017 р.	<i>Головний хранитель</i>	<i>Заст. дир-ра з наукової роботи</i>

МАНЕВИЦЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ УНІФІКОВАНИЙ ПАСПОРТ		Додаток В	
		Топографічний шифр Дата введення в ЕОМ	
інв. № 104	Класифікація: одяг		
№ книги вступу :	Типологія: речове		
№ колекц. опису:	Назва: Сорочка жіноча		
Документи: акт №1 від 10.01.1991	Автор: Невідомий		
Вага, проба	Датування: 1930-і рр.? 1950-і рр.?		
Джерело і спосіб надходження	Невідоме		
	дар (заповіт), аукціон, передача закупка		
Місце створення: Невідоме			
Час і місце виявлення: 1991 р., місце невідоме		Старі інвентарні номери :	
Підписи, написи, клейма і печаті:		Розміри: ширина – 72 см довжина стану – 68 см кокетка – 33,5×42 см рукав – 54×20 см манжети – 7,8 см ластка – 6×6 см комір – 10,5 см пазуха – 29 см	
Матеріали: тонке фабричне полотно (бязь); білі пластмасові гудзики; бавовняні нитки для шиття; різнокольорові вишивальні бавовняні кручені нитки.			
Техніки: машинне шиття; ручне шиття; вишивка у техніках художня гладь, стібок; прорізування і обметування (петлі).			
Стан збереження: загалом задовільний; наявні невеликі руді плями по поверхні сорочки; забруднений комір і манжети сорочки.			
<p>Опис: Конструктивні особливості сорочки.</p> <p>1) Особливості побудови стану сорочки. Сорочка пошита на кокетці. Стан виконаний із двох полотнищ тонкого фабричного полотна. У верхній частині (спереду і ззаду) закладений у неглибокі складки і пришитий до прямокутної кокетки.</p> <p>2) Особливості влаштування горловини, коміра і пазухи. Горловина сорочки викроена у кокетці, до неї рівненько, без зборів, пришитий виложистий комір, краї якого злегка округлі. По центру сорочки зроблений пазушний розріз, який проходить через кокетку і стан сорочки. Розріз підкладений всередину і підшитий.</p> <p>3) Рукав, манжети, підрукавні клини. Рукави довгі, в нижній частині закладені у неглибокі складки, зафіксовані швом, виконаним вручну. Рукави вшиті у досить широкі манжети, які застібалися на білі пластмасові гудзики і прорізні петлі, обметані вручну. Пізніше, для подовження манжет, були пришиті накидні петлі. Пройма розширена невеликими підрукавними клинами.</p> <p>Декорування сорочки.</p> <p>1) Способи і техніки декорування. Сорочка вишита у техніці художня (вільна) гладь – квіти, бутони, ягоди і листочки і стібок – стебла рослин.</p> <p>2) Типи орнаментів, орнаментальні мотиви, колористика. Орнаменти – стилізовані рослинні. Серед зображених квітів – різнокольорові маки, незабудки, ягоди суниць та ін., укладені у гілки. Всі орнаменти – поліхромні, виконані нитками чорного, червоного, синього, бузкового, голубого, жовтого, зеленого кольорів.</p> <p>3) Розміщення орнаментів. Орнаментом заповнений комір і манжети – дрібні квіти; пазуха – дуже стилізована гілка. Більш реалістичні квіти і ягоди вишиті по периметру кокетки. На рукавах узорі зосереджені у верхній половині у вигляді розкиданих букетиків-гілок з дрібними квітами.</p>			
Події і особи, пов'язані з пам'яткою:		Експонування :	
Зв'язок з іншими пам'ятками:			
Бібліографія:			
Архівні дані:		Реставрація :	
Складач: Дмитренко А. А. дата: 20.10.2017 р.	Головний хранитель	Заступник директора з наукової роботи	

Рис. 1, 2

Рис. 3, 4

Рис. 5, 6

Рис. 7, 8

Рис. 9, 10